

A turistaság Magyarországon

A magyar hegymászás és természetjárás történetének vázlata*

A legkiválóbb forrásmunkák alapján összeállította:

PAPP LÁSZLÓ.

BEVEZETÉS.

Nehéz feladatra vállalkoztam, amikor elhatároztam, hogy előadást tartok a nagy multtal bíró magyar turistaságról. Nehéz feladat ez, nemcsak azért, mert ezt az anyagot egy rövid előadás keretében bemutatni csaknem lehetetlen, de nehéz azért is, mert a magyar turistaság történetét még senki sem foglalta össze. Csak részletmunkák láttak napvilágot egy-egy egyesület, vidék, kor vagy személy turista multjának vázolásával. Ezek a részletmunkák azonban igen kevés kivétellel mind magyar nyelven jelentek meg és így a külföldi turista teljes teljes tájékozatlanságban van, amikor a magyar turistaságról van szó. Ezért foglalom össze jelen előadásomban a magyar turistaság igen nagy területet, több évszázadot felölelő, sok verejtéket, fáradságot, de igen sok dicsőséget és tanulságot is magában rejtő hatalmas anyagát, hogy a magyarul nem tudó körök számára is megvilágítsam Magyarországi turista multját és jelenét.

MAGYARORSZÁG FÖLDRAJZI FEKVÉSE.

Mielőtt a magyar turistaság történeti fejlődését, kialakulását és mai helyzetét vázolnám, be kell mutatnom azt a terepet, azokat a hegységeket, amelyek a magyar ember természetszeretét, magas régiókba való vágyódását évszázadokon keresztül táplálták. Nem találni még egy országot, amelynek oly változatos természeti adottságai volnának, mégis a legteljesebb egység mellett, mint a történelmi, ezer éven keresztül fennállott Magyarországnak. Csak egy pillantást kell vetnünk a történelmi Magyarország térképére és máris tisztán látjuk a helyzetet. A Kárpátok, a történelmi Magyarország természetes határai, észak-nyugattól kezdve az ország délkeleti határáig több mint 1500 kilométer hosszú ívben szegélyezik az országot, amely ezzel az óriási láncot alkotó természetes határral a geográfusok állítása szerint páratlanul áll a világ összes országai közt. Ez a hegység, amely nyugati, északi, északkeleti, keleti és délkeleti szakaszokra oszlik, volt mindig a magyar turistaság fő színtere.

Földrajzi meghatározással a Kárpátok az eurázsiai lánchegységnek az Alpok és a Balkán hegység közt fekvő része. Felépítés, szerkezet, beosztás és keletkezés szempontjából rendkívül nagy változatosságot mutatnak, amelynek taglalására most nem térhetek ki. Az északi vagy Központi Kárpátok legismertebb csoportja a Magas Tátra, amely hegység,

* A szerzőnek francia nyelven „L'alpinisme en Hongrie” címmel 1935. július 3-án Barcelonában a Katalán Alpin Club (Centre Excursionista de Catalunya), július 26-án Madridban a Spanyol Alpin Club (Club Alpino Espanyol) és 1936. április 14-én Rómában az Olasz Alpin Club (Sezione dell' Urbe del Club Alpino Italiano) meghívására „L'Alpinismo in Ungheria” címen olasz nyelven tartott vetítettképes előadása.

noha kis területet foglal el, de gerinceinek szakadozottsága, égbetörő gránitcsúcsainak merész formái és tengerszemekkel telehintett változatos mély völgyei megkülönböztetett rangra emelik. Több mint 30 völgye, 50 tengerszeme és több mint 100, 2200 méternél magasabb csúcsa hamar felkeltették az emberek vágyakozását.

A TURISTASÁG ELSŐ NYOMAI HAZANKBAN

Adatunk van arról, hogy a Magas Tátrában már 1585-ben tettek kirándulásokat. 1596-ban pedig az eperjesi Bocatius professzor azzal a kéréssel fordult a késmárki rektorhoz, Kunisch Ádámhoz, hogy tanítványaival a Tátrába teendő kirándulása alkalmával őket kalauzolja.

1639-ben jelenik meg a késmárki Frölich Dávidnak híres könyve, a „Medulla Geographiae Practicae”, amelyben valószínűleg az akkor legmagasabbnak tartott Tátra-csúcsnak, a Lomnici csúcsnak 1615-ben általa történt megmászását írja le. Azt mondja, hogy a Tátrát nagyrítván megjárják a természet csodálói, de sem ő sem az utókor nem tud olyan turistáról, akinek írott nyoma maradt volna. Az első igazi Tátra-turistának magát tekintette Frölich és mi is annak tekintjük őt.

Tátrai hegymászásnak másik, részletes és friss leírását idősb Buchholz Gvörögtől kapjuk. Buchholz 1664. júliusában indult tizedmagával utnak Tonerezer György nagyszalóki lelkeséssel és egy vadorzóval, aki az utat mutatta. Az első éjjelt tűz mellett a törpe fenyő régióban töltötték. Másnap a Király Orra nevű szirtre másztak fel. A következő nap a társaságból hatan kifáradtan elmaradtak, Buchholz azonban a többi diákkal tovább ment. Az életveszélyes utat fel a Nagyszalóki Csúcsra négyen tették meg, akik nem győztek elmerülni a táj szépségében és Isten bölcsességében.

Kiváló forrása a régi magyar alpinizmusra vonatkozó ismereteinknek az „Ungarischer oder Dacianischer Simplificissimus” című 1683-ban megjelent munka. A Magyar Simplificissimus Grimmshausen Jakab Kristófi 1668-ban megjelent „Der Abendthäuerliche Simplificissimus”-ának mintájára mondja el egy kóborló diák élményeit, az eseményekhez és a helyi viszonyokhoz való feltűnő hűséggel. Például pompás képét adja a Frölich nyomán megindult tátrai alpinizmusnak. A 13. fejezet szól erről. Sok szó esik benne fizetett vezetőről, hegymászáshoz szükséges térdvasakról, kötelekről, dobóvasakról és szarvasagancsos kapaszkodó botról, amelyekkel a vezető ellátta a diákokat, s ezenközben gondos túratervet beszélt meg velük, figyelmét kiterjesztvén a sportszerű felszerelésen kívül a zavartalan élelmezés kérdéssére is. A leírt túra teljesen programmszerűen ment végbe, vidáman, valamint úgy, hogy lépten-nyomon alkalom nyílt arra, hogy a bátorság és ügyesség érvényesüljön. Megszervezett intézmény volt, hogy a turisták pergament névjegyüket a csúcson pléhdobozban egy körakás alá helyezték el, ami a tátrai alpinizmusnak igen

fejlett stádiumát mutatja. A vezető erre már jóelőre berendezkedett, oly üzletszerűleg, akár csak egy XX. századi utóda. És pontos utikönyv és térkép alapján tervszerűen járta a hegyet, sőt lépten-nyomon maga is kartográfiai feljegyzést eszközölt. Amint láthatjuk, az Ungarischer Simplissimusból, amelynek szerzője valószínűleg id. Buchholz György, olyan fejlett tátrai alpinizmus bontakozik ki, amely messze megelőzte korát és ezzel együtt az Alpesek egész akkori turista kultúráját.

Id. Buchholz György (1643—1723) két fia, György (1688—1737) és Jakab (1696—1759) tovább fejlesztették a Tátra megismerését, az előbbi 1717-ben a Tátra részletes látóképét rajzolja meg és leírja a Zöld tó környékére tett (1724—1726) kirándulásait. Az utóbbi pedig megírja az 1781-ben megjelent munkáját, amely főleg a keleti Tátrával foglalkozik.

Czirbesz András iglói lelkész 1772-ben az egész Tátrával foglalkozó munkát ad ki „Kurzgefasste Beschreibung des Karpathischen Gebürges” címen. Ezután már külföldi tudósok és utazók figyelme is a Magas-Tátra felé irányult. Hacquet (1792—94) és Beudant, Wahlenberg (1813) és Townson Róbert (1793) természettudósok látogatják meg a Magas Tátrát, részben hogy kutatásokat végezzenek, részben pedig, hogy addig ismeretlen csúcsokra feljussanak.

Townson Róbert skót tudós 1793-ban járt a Tátrában. 1797-ben Londonban megjelent díszes és becses „Travels in Hungary” című művének kiadását azzal indokolja, hogy ő azért ír Magyarországról, mert bármily sok útleírás lát is napvilágot, ezzel az érdekes országgal egy sem foglalkozik. „Alpine Excursions” című fejezetben leírja jelentős tátrai hegymászásait. Megmászta a Fehértavi csúcsot, ahol előtte még senki sem járt, azonkívül a Krivánra és a Lomnici csúcsra is feljut. Townson a magyarországi barlangokat is tanulmányozta és nevezetes az aggteleki barlangi kirándulása, amelyet vezetővel tett meg.

(Folytatjuk.)

A Sí Szövetség 1939. évi versenynaptára

Jan. 15.	BBTE futóversenye. Mátra v. Svábhegy.
Jan. 15.	MAC ugróversenye. Mátra v. Svábhegy.
Jan. 16—21.	KISOK kerületi bajnoksága. Mátra v. Svábh.
Jan. 20—21—22.	M. S. Sz. összetett bajnoksága. Mátra.
Jan. 22.	BESZKART lesiklóversenye. Mátra.
Jan. 26—29.	Nemzetközi síverseny (Német o.) Garmisch-Partenkirchen.
Jan. 29.	MAC Magyar futó bajnokság. Svábhegy.
Febr. 2.	MAFC lesikló versenye. Svábhegy.
Febr. 4—5.	Póstás S. E. jubiléris síversenye. Svábhegy.
Febr. 11—19.	F. I. S. világbajnoki síversenye. Lengyelország. Zakopane.
Febr. 12.	MTE dobogókői vándordíjas futóversenye. Dobogókő.
Febr. 19.	MKE szokolyai vándordíjas járőrversenye. Börzsöny.
Febr. 26.	BEAC futóversenye. Svábhegy.
Febr. 26.	UTE. Ugró és ötös csapatverseny. Svábhegy.
Febr. 26.	MSK. Magyar lesikló bajnokság. Mátra.

† dr. Gombos F. Albin

Nagy tudós távozott el sorainkból: a magyar mult emlékeinek kutatója, hagyományainak fáradhatatlan bűvára. Történettudós, ki egy élet munkásságával az ismeretlen történelmi adatok egész kincsestárát hozta felszínre s gazdagabbá, érdekesebbé tette a mult időkre vonatkozó tudásunkat.

A Magyar Tudományos Akadémia — melynek tagja volt — gondoskodott és gondoskodni fog arról, hogy érdemei, tudományos eredményei kellő elismerésben részesüljenek. Az elhunyt tudós azonban nemcsak kiváló történész volt, hanem lelkes turista is, a magyar föld szépségeinek kiváló ismerője és ismertetője.

A nagyközönség alig ismeri e téren kifejtett kiváló munkásságát: csendes visszavonultságban dolgozott, nem szerepelt a turista közéletben, nem volt vezetője semmiféle turista-egyesületnek. Az a terület, melyre munkásságát kiterjesztette, ahol hosszú éveken keresztül fényes eredménnyel dolgozott s ahol halálával pótolhatatlan ür támadt, az a terület a turisztaság legfontosabb és legnehezebb területe: a diákturistaság volt.

Mint kiváló pedagógus azonnal átlátta a diákturistaság fontosságát s mint vérbeli turista nem nyugodott addig, míg saját iskolájában, a Mintagimnáziumban meg nem valósította.

Az a sokszerűség, nagyszerű hozzáértés és az a nagy-nagy szeretet, mellyel a kirándulásokat előkészítette és vezette, egyre nagyobb népszerűséget szerzett a diákturistaságnak s egyre szaporította a túrázó diákok számát. A Mintagimnáziumnak ma már tekintélyes gyűjteménye van diákturista emlékekből. A kirándulásokon résztvevő diákok fényképfelvételei, — melyek nemcsak a táj szépségét, hanem a túrák érdekesebb eseményeit is megörökítették — rajzok, utleírások, térképek a túrák lerajzolt utvonallal stb. Külön is meg kell említenünk, hogy a túrák összeállítása olyan érdekes és változatos volt, hogy akármelyik turistaegyesületünk tanulhat belőle. Nem kerülték el figyelmét a legeldugottabb vidékek sem. A hegyvidék mellett az alföldi tájakat is szorgalmasan járták; már fiatalon hozzászoktatta tanítványait a fáradalmakhoz s a lelkükbe véste a természet és a magyar föld szeretetét.

Az elmúlt nyárra tervezett szövetségi Szent Imre túrát őszinte megértéssel támogatta.

Akik közelről ismerték az ifjúság turistanevelése terén végzett hatalmas munkáját és nagyszerű eredményeit, azok tudják csak igazán, hogy távozásával milyen pótolhatatlan veszteség érte a magyar diákturistaságot.

Utolsó útjára, legnagyobb túrájára a szülők és tanítványok örök házája kíséri...

Pálós.

— Az Elektromos Művek turistái kedves és bensőségteljes ünneplésben részesítette Szanka Józsefet negyedszázados szolgálata évfordulóján. Szanka József az „Elektromos Turisták” szövetségi kiküldötte és a M. T. E. dobogókői családjának asztalfője. Mint ilyen, tevékenyen vesz részt a turista mozgalmakban. Az ünneplés során dr. Kun Miklós, Kováts Ferenc és Kőműves Géza köszöntötték a jubiléus turistát.